

**Zajištění provozu Jednotné informační brány
v celonárodním měřítku,
zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny
České republiky a českých webových zdrojů**

**Žádost o poskytnutí dotace Odboru umění a knihoven MK
na program VISK pro rok 2004**

**Podprogram č. 8 Informační zdroje
B. Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím
Jednotné informační brány**

Předkládá Národní knihovna České republiky

8. ledna 2004

ŽÁDOST

o poskytnutí dotace z rozpočtu odboru umění a knihoven MK
na podprogram Informační zdroje. *Linie B. Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím Jednotné informační brány* v rámci programu

Veřejné informační služby knihoven pro rok 2004

Název a adresa žadatele: **Národní knihovna České republiky, Klementinum 190, 110 01
Praha 1**

Jméno statutárního zástupce: **PhDr. Vojtěch Balík**

Tel: **221663262**

Fax: **221663261**

E-mail: **vojtech.balik@nkp.cz**

IČO: **00023221**

DIČ: **001-00023221 (není plátcem DPH)**

Bankovní spojení: (číslo účtu/kód banky) **85535-011/0100**

Kraj: **Praha**

Evidenční číslo knihovny: **1602/2002**

Číslo registrace na MV ČR (pouze občanská sdružení):.....

Adresa finančního úřadu: **Finanční úřad pro Prahu 1, Štěpánská 28, 110 01 Praha 1**

Název Vašeho projektu: **Zajištění provozu Jednotné informační brány v celonárodním měřítku, zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky a českých webových zdrojů**

Termín realizace: **rok 2004**

Místo realizace: **Praha**

Požadovaná výše dotace: **2 490 000 Kč**

Osoba odpovídající za projekt: **PhDr. Bohdana Stoklasová**

Žadatel o dotaci potvrzuje správnost uvedených údajů a prohlašuje, že nemá žádné nevyrovnané závazky dle § 2 nařízení vlády č. 288 ze dne 29. května 2002, kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven.

V.....dne.....

.....
podpis statutárního zástupce
žadajícího subjektu nebo fyzické osoby

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŽADATELI

Typ knihovny (zatrhněte):			Národní		Jiný typ subjektu:			
Okresní	Městská	Místní	Muzejní	Jiná:	Sdružení	Nadace	a.s.	s.r.o.
Počet obyvatel obce: 1 173 000					Počet uživatelů/rok 2002: 53 395			
Týdenní počet hodin pro veřejnost* : 80					Počet knihovních jednotek/rok 2002: 5 964 704			
Počet zaměstnanců (úvazků): 442					Přírůstek sv./rok 2002: 66 827			
Počet odebíraných tit. periodik/rok 2002: 8 586					Počet výpůjček/rok 2002: 547 838			
Celkové výdaje na knihovnu v roce 2002: 245 336 596								
Počet počítačů v knihovně celkem: 600								
Z toho v síti:			Z toho pro uživatele: 65		Z toho napojených na Internet: 45			
Uved'te orientačně počty počítačů podle data výroby			1999 a starší 320	2000 150	2001 40	2002 40	2003 50	
Rychlost vnitřní sítě současná: 10; 100; 1 000 Mbit/s					Plánovaná rychlost vnitřní sítě (a kdy): 100; 1 000 Mbit/s			
Automatizovaný knihovnický systém								
Používaný AKS: Aleph 500					Plánovaný AKS: Aleph 500			
Zatrhněte současný typ připojení na Internet					Rychlost připojení současná: 155Mbit/s Rychlost plánovaná (a kdy): 655Mbit/s			
Optika	Pevná linka		Radiový spoj		Vytáčené spojení		Jiné:	

DOTACE Z PODPROGRAMU VISK 8/B V PŘEDCHOZÍCH LETECH

Rok 2002:

Žádáno: 2 222 079 Získáno: 2 222 000 (1 302 000 investice, 920 000 neinvestice)

Stručné zhodnocení použití grantu:

Cíle projektu Zajištění provozu Jednotné informační brány v celonárodním měřítku a zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky byly v roce 2002 rozděleny do několika oblastí

- zajištění provozu Jednotné informační brány (JIB) v celonárodním měřítku
 - zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny ČR prostřednictvím JIB
 - zajištění návaznosti na projekt WebArchiv
 - příprava základních doporučení pro budování tematických bran v ČR
 - obohacení souborů autorit o anglické ekvivalenty a konkordance klasifikací MDT a DDT.
- Všechny dílčí cíle byly splněny.

Byl zajištěn **provoz v celonárodním měřítku**. Do konce roku 2002 se do projektu aktivně zapojila většina největších českých knihoven a souborných katalogů. Jejich zdroje jsou

* = počet hodin v týdnu, kdy jsou přístupné základní služby knihovny (ne součet hodin všech poboček)

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

k dispozici pro prohledávání a stahování záznamů a jejich uživatelé mají pohodlný integrovaný přístup k volným i placeným zdrojům. V závěru roku 2002 se připojily i dvě nejvýznamnější slovenské knihovny – národní a univerzitní, čímž projekt překročil národní rámec a zároveň došlo díky propojení českých a slovenských národních souborných katalogů v rámci JIB k praktické realizaci česko-slovenského souborného katalogu CASLIN, byť nikoli v původně plánované fyzické, ale virtuální podobě. Ve druhé polovině roku 2002 byl zakoupen a nainstalován nový, podstatně výkonnější, server, v závěru roku 2002 byla nainstalována nová verze programů MetaLib i SFX, které tvoří základ JIB. Tím se podstatně zvýší uživatelský komfort. Statistiky JIB vykazují stále se zvyšující zájem o využívání JIB. Bohaté **informační zdroje NK byly zpřístupněny** uživatelům JIB, v závěru roku 2002 bylo připraveno v rámci JIB i **elektronické dodávání dokumentů** z fondů NK.

V rámci řešení projektu proběhla řada jednání i testování možné návaznosti projektů

WebArchiv a JIB. Byly vytvořeny předpoklady pro základní popis internetových elektronických zdrojů s využitím nástrojů JIB. Stručný popis (metadata) bude u vybraných dokumentů následně rozvinut v ALEPHu a v rámci bází dat NK integrován do JIB.

K praktické realizaci dojde ihned po zprovoznění nové verze MetaLib na počátku roku 2003. Kromě popisu internetových elektronických zdrojů je třeba zajistit i jejich archivaci a trvalou dostupnost. Ta bude alespoň dočasně zajištěna prostřednictvím staršího serveru JIB. Integrace projektů JIB a WebArchiv se tak ukazuje jako racionální nejen z hlediska optimalizace využití pracovních kapacit a koordinované standardizace, ale i kapacit programových a technických. V rámci přípravy na **budování tematických bran v ČR** byla v roce 2002 provedena **analýza zahraničních zkušeností** a standardů a na jejím podkladě byl připraven **návrh doporučení** pro budování tematických bran v ČR takovým způsobem, aby mohly být snadno integrovány do mezinárodního kontextu.

S mezinárodní integrací heterogenních informačních zdrojů v rámci JIB úzce souvisí i obohacení českých národních souborů věcných autorit o **anglické ekvivalenty**, aplikace metody Konspektu a vytvoření **konkordance mezi klasifikacemi** MDT a DDT. V rámci řešení projektu došlo v této oblasti v roce 2002 k významnému posunu v rovině teoretické i prakticko-aplikační. Všechny popsané výsledky jsou dostupné na <http://www.jib.cz> a <http://jib-info.cuni.cz>

Rok 2003:

Žádáno: 2 480 000 Získáno: 2 480 000 (140 000 investice, 2 340 000 neinvestice)

Stručné zhodnocení použití grantu:

Cíle projektu Zajištění provozu Jednotné informační brány v celonárodním měřítku a zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky byly v roce 2003 rozděleny do několika oblastí

- Zajištění **provozu** Jednotné informační brány v celonárodním měřítku
- **Zpřístupnění informačních zdrojů** Národní knihovny České republiky
- **Zpřístupnění významných českých webových zdrojů**
- Zahájení **budování tematických bran v ČR**
- **Optimalizace věcného zpřístupnění** s ohledem na integraci českých zdrojů do mezinárodního kontextu

Všechny dílčí cíle byly splněny.

Provoz Jednotné informační brány v celonárodním měřítku zajišťovali pracovníci ÚVT ve spolupráci s pracovníky NK.

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

Mezi standardní a rutinní aktivity ÚVT vedle helpdesku patřila HW podpora serveru, podpora OS, správa a podpora RDBMS Oracle a zálohovací práce. Ostatní činnosti jsou členěny podle aplikačního SW na část MetaLib a část SFX

MetaLib: V roce 2003 byl MetaLib provozován ve verzích 2.x a průběžně byl aktualizován pomocí systémových revizí (verze 2.1 – 2.14). Každá revize řešila drobné chyby a přinášela rozšíření stávající funkcionality nebo zcela nové funkce. Souběžně se systémovými revizemi probíhaly i revize konfigurací zdrojů, tedy revize databáze znalostní báze. Prováděné činnosti lze rozdělit do 5 oblastí: správa a údržba systému (zálohování dat, čištění dočasných souborů, aktualizace systému, zabezpečení), domén a elektronických konferencí; doplňování nových zdrojů a úpravy stávajících zdrojů; implementace nových funkcí; propagace a podpora využívání JIB; technická podpora uživatelů. Významným úkolem roku 2003 byla příprava nové funkcionality - přebírání záznamů. Toto rozšíření umožní libovolně knihovně v ČR přebírat záznamy z bibliografických zdrojů nabízených v JIB v požadovaném bibliografickém formátu a v požadované znakové sadě. Pracovní skupina JIB použila robustní konvertor formátů záznamů, který pomocí doplněného rozhraní připojila k Z39.50 serveru MetaLibu. Do konce roku 2003 se podařilo všechny technické problémy vyřešit a funkcionality je nyní připravena k rutinnímu použití.

SFX: Na jaře roku 2003 proběhl upgrade SFX na verzi 2.0. Upgrade SFX na verzi 2.0 vyřešil problémy s kódováním ve znakové sadě Latin2 – SFX v2.0 používá kódování UTF-8 a obsahuje moduly pro překódování do znakových sad CP 1250 i ISO Latin 2. Současně s upgrade proběhly úpravy SFX menu: SFX menu je dvojjazyčné, české a anglické. Nabídky odkazů do katalogů knihoven byly rozděleny do čtyř skupin, tedy stejně jako v MetaLibu, a byly uspořádány do přehlednějších rozbalovacích menu. Přibyly nové odkazy na nápovědu. Měsíčně probíhaly tzv. update SFX, které spočívaly v úpravách konfigurací propojovaných databází a www služeb. Souběžně probíhaly i opravy a drobnější úpravy serveru SFX. (Zdrojový update připravuje tvůrce systému, firma Ex Libris, ke konci každého měsíce.)

Součástí listopadového update SFX je nový statistický modul nabízející podstatně podrobnější statistické informace. Průběžně byly aktualizovány a optimalizovány propojovací algoritmy a přidávány nové služby do SFX nabídky. Tak, jak byly zapojovány do MetaLibu katalogy knihoven, byly tyto katalogy zapojovány též do SFX. Pro knihovny nově zapojované do JIB byly v rámci SFX také zpřístupňovány licencované zdroje.

Těžiště činností NK (především pracovníků referenčního centra) spočívalo v roce 2003 v katalogizaci českých i zahraničních zdrojů a testování jejich správného fungování. Po přechodu na novou verzi softwarového zabezpečení JIB se pracovníci NK zaměřili především na optimální nastavení a doladění již zapojených zdrojů, v první fázi především českých. Z hlediska využívání JIB v celostátním a mezinárodním měřítku jako virtuálního souborného katalogu se jedná o kvalitativní posun. V současné době jsou vyladěny katalogy většiny krajských a ústředních knihoven a zapojené souborné katalogy tak, aby vyhledané záznamy plně odpovídaly zadanému dotazu. Další důležitou oblastí byla optimalizace uživatelského rozhraní. Referenční centrum spolupracuje v oblasti dodávání dat a propojení služeb s řadou českých knihoven a projektů, na něž je JIB postupně napojována (např. Portál STM - Katalog STM; Virtuální polytechnická knihovna; Dodávání dokumentů z fondu NK ČR dalším knihovnám).

Konfigurace zdrojů a jejich úpravy, školení, vydávání informativních a propagačních materiálů zajišťovali pracovníci ÚVT a NK společně.

Bohaté informační zdroje NK byly zpřístupňovány uživatelům JIB, elektronické dodávání dokumentů z fondů NK fungovalo již v rutinním provozu.

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

V rámci **zpřístupnění** významných českých **webových zdrojů** se řešitelé zabývali přípravou podmínek pro zpracování české národní bibliografie elektronických online zdrojů. Úkol technického řešení zpřístupňování elektronických zdrojů uložených ve webovém archivu byl splněn, když byl dokončen vývoj aplikace pro indexaci, prohledávání a zpřístupňování webového archivu. Tato aplikace je nyní testována na ostrých datech menšího rozsahu, konkrétně na zdrojích, vybraných pro účely registrace v ČNB a pro účely zpřístupnění prostřednictvím JIB. Značné úsilí bylo vynaloženo na vyřešení legislativních problémů, bez kterého nelze realizovat zpřístupňování archivovaných zdrojů

Návrh doporučení pro **budování tematických bran** (oborových informačních bran) v ČR byl dopracován a upřesněn, byly připraveny pracovní listy pro popis různých zdrojů v rámci oborových informačních bran a připraven základ kritérií výběru dokumentů pro oborové informační brány. Hlavní řešitelka projektu zorganizovala a vedla workshop věnovaný oborovým informačním branám na Mezinárodním knihovnickém a informačním kongresu IFLA, kde prezentovala výsledky průzkumu věnovaného stavu řešení této problematiky v různých zemích. Na workshopu odeznela řada příspěvků obsahujících důležité informace a podněty pro další rozvoj v ČR. Zazněl zde i příspěvek řešitelů JIB. Problematice oborových informačních bran byly věnovány i příspěvky řešitelů na domácích konferencích a seminářích.

K základním předpokladům **optimalizace věcného zpřístupnění** s ohledem na integraci českých zdrojů do mezinárodního kontextu patří především obohacení tematických autoritních termínů o anglické ekvivalenty, aplikace metody Konspektu, schéma předmětové kategorizace pro potřeby Konspektu (ladění konkordance MDT a DDT). Důslednou aplikací těchto předpokladů vzniká integrovaný nástroj pro indexaci a vyhledávání heterogenních informačních zdrojů sloužící k řízenému zpřístupňování informačních zdrojů, který usnadňuje propojení jednotlivých informačních zdrojů a umožňuje univerzální přístup k informačním zdrojům a službám; hierarchická struktura řízeného souboru na úrovni skupin Konspektu slouží jako základ pro tvorbu předmětově orientovaných univerzálních, polytematických i monotematických bran

Všechny popsané výsledky jsou dostupné na <http://www.jib.cz> , <http://jib-info.cuni.cz> , <http://www.webarchiv.cz> a http://www.nkp.cz/standard/Mdt_tabulky1.htm

Popis projektu

Cíle

Projekt JIB v sobě integruje několik souvisejících projektů rozhodujícího strategického i praktického významu pro české knihovnictví. Základní cíle projektu v roce 2004 se rozpadají do několika okruhů:

- 1. Zajištění provozu Jednotné informační brány v celonárodním měřítku**
- 2. Zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky**
- 3. Zpřístupnění významných českých webových zdrojů**
- 4. Příprava, testování a rozvoj standardů pro budování oborových informačních bran v ČR**
- 5. Optimalizace věcného zpřístupnění s ohledem na integraci českých zdrojů do mezinárodního kontextu**

1. Zajištění provozu Jednotné informační brány (JIB) v celonárodním měřítku

JIB <http://www.jib.cz> je bez nadsázky projektem nejen celonárodního, ale i mezinárodního rozsahu a významu. Aktivní účast většiny velkých českých knihoven a souborných katalogů, účast dvou největších slovenských knihoven (národní a univerzitní) a integrace stovek volně dostupných i placených domácích i zahraničních zdrojů včetně nutnosti ošetření přístupu k placeným zdrojům vyžaduje kromě silného, kvalitního a stabilního technického a programového zabezpečení i adekvátní zabezpečení personální. Po stránce HW je projekt po nákupu nového serveru v roce 2002 stále dobře zabezpečen. V roce 2004 však bude nutné zakoupit v souvislosti s rozšířením funkcionality i počtu účastníků JIB diskové pole. Podrobnější informace obsahují Rozpis rozpočtu a Příloha 1. Problémem je v současné době základní *programové zabezpečení* projektu. NK uzavřela v rámci řešení pilotního projektu JIB v roce 2001 s dodavatelem MetaLib a SFX (Ex Libris) smlouvu na nákup jedné instalace a jedné instance MetaLib a SFX pro potřeby NK. Tato smlouva umožňuje využívat MetaLib i dalším knihovnám a individuálním uživatelům, diferenciaci přístupu k placeným elektronickým zdrojům podle oprávnění určité instituce však vyžaduje dodatek k původní smlouvě (Příloha 2). V současné době poskytuje NK prostřednictvím JIB diferencované služby dvaceti institucím. Firma ExLibris tento z naší strany nelegální stav tolerovala v rámci experimentu do konce roku 2003. Nelze už ale připojit další instituce, které mají o připojení a diferencované služby zájem. U MetaLibu je nutné legalizovat připojení dalších institucí a diferenciaci služeb. Smlouva s Ex Libris a dodatek k ní zajistí pro potřeby projektu možnost využívat MetaLib pro 50 aktivně zapojených knihoven (=včetně diferenciaci přístupu k placeným zdrojům a dalších individuálních služeb) a 300 současně pracujících uživatelů. Rozšíření využitelnosti programu MetaLib si vyžádá navýšení poplatků za roční maintenance a správu znalostní báze. Podrobnější informace obsahují Rozpis rozpočtu a Příloha 2. Smlouva s Ex Libris zajišťuje možnost využití programů MetaLib a SFX pro uvedený počet institucí a zaručuje rozvoj obou systémů a přístup k novým verzím.

Lokální implementace nových verzí, správu provozu obou systémů (HW i SW) a řadu dalších činností zajišťuje výhradní distributor obou systémů v ČR – ÚVT ve spolupráci s pracovníky NK. Na zabezpečení provozu a rozvoje projektu se již v roce 2003 podílelo na české straně celkem 12 pracovníků (4 přepočtené úvazky), s minimálně stejným *personálním zajištěním* je nutné počítat i pro rok 2004. V roce 2004 čekají na tým JIB kromě zajištění spolehlivého a nepřerušovaného provozu celého systému následující úkoly:

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

Činnosti zajišťované ÚVT

Mezi standardní a rutinní aktivity bude patřit, stejně jako tomu bylo i v roce 2003, poskytování služeb helpdesku, HW podpora JIB serveru a podpora OS, správa a podpora RDBMS Oracle a zálohovací práce.

MetaLib

Na začátku roku 2004 je třeba připravit podle požadavků knihoven jednotlivé profily pro přebírání záznamů. Protože je počet zájemců vysoký, předpokládáme, že tento proces potrvá do konce února. Zavádění této funkcionality bude propagováno a podpořeno také vydáním nového zpravodaje s podrobnými informacemi. Souběžně s tvorbou přebíracích profilů budou probíhat úpravy konfigurace zdrojů tak, aby paralelní vyhledání podle profilů vracelo srovnatelné výsledky ze všech zdrojů. Součástí této iniciativy bude i vyhlášení českého profilu Z39.50 jako normativního doporučení.

V průběhu roku budou také připojeny další významné katalogy těch českých knihoven, které vyřešily své problémy se sdílením přes Z39.50. V roce 2004 vznikne nová verze MetaLibu (verze 3), na jejímž vývoji se podílí i pracovní skupina JIB. Verze 3 by měla uzpůsobit rozhraní MetaLibu tak, aby byla pro uživatele srozumitelnější, snadnější pro orientaci a aby zrychlila jeho práci. Nová verze by měla být dokončena v druhém pololetí roku 2004.

V propagaci projektu je naším cílem rozšířit využívání JIB mezi nejširší cílovou skupinu – tedy mezi uživatele z řad veřejnosti. Do této doby byla propagace cílena převážně na uživatele z řad knihovníků. Pokračovat dále bude vydávání informačního zpravodaje JIB a prezentace na českých knihovnických konferencích.

SFX

Proběhne upgrade SFX na verzi 3.0, která přinese další vylepšení funkcionality a zpřehlednění nabídky služeb nabízených SFX. Měsíčně budou prováděny update SFX. Průběžně budou také kontrolována a optimalizována lokálně konfigurovaná propojení na služby specifické pro uživatele JIB. Do nabídky SFX budou připojovány katalogy a další veřejné služby knihoven, které se do JIB nově zapojí. Nový statistický modul bude doladěn tak, aby statistiky MetaLib a SFX poskytovaly jednotný a přehledný pohled na statistická data. V roce 2003 proběhlo testování dynamického linkování do katalogů knihoven a dynamického propojení s nabídkou SFX serveru portálu STM. V roce 2004 plánujeme využití dynamického linkování a propojení s nabídkou STM ve veřejné verzi.

Bude vytvořena nová, stručná a přehledná dokumentace, která usnadní používání JIB koncovým uživatelům – čtenářům knihoven připojených v JIB. Motivem pro vytvoření této dokumentace je také zviditelnění a lepší propagace JIB u čtenářů. Dokumentace bude dostupná on-line a v tištěné podobě v knihovnách a při prezentacích a školeních.

Činnosti zajišťované NK (nad rámec běžných pracovních úvazků především pracovníky referenčního centra)

I v roce 2004 se bude jednat především o činnosti směřující k optimalizaci služeb uživatelům. Bude pokračovat katalogizace českých i zahraničních zdrojů a testování jejich správného fungování. Přejít na nové verze MetaLib a SFX přinese lepší uživatelský komfort. Doladění nových verzí a jejich správné nastavení i fungování pro uživatele je podmíněno množstvím testů, které budou muset pracovníci referenčního centra provést. Bude pokračovat ladění katalogů tak, aby vyhledané záznamy plně odpovídaly zadanému dotazu. Další důležitou oblastí bude optimalizace uživatelského rozhraní a zapojování JIB do dalších projektů a služeb českých knihoven navazujících na služby referenčního centra. I pracovníky NK čeká v roce 2004 řada školení a příprava a vydávání informativních a propagačních materiálů.

2. Zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky

Vlastní zdroje

Fondy NK <http://www.nkp.cz/konspekt> vznikaly v průběhu několika staletí a obsahují 6 miliónů svazků. Jedná se o nejrozsáhlejší fondy v České republice, jejichž celkový význam i hodnota jsou zcela ojedinělé v národním i mezinárodním měřítku. Postupně probíhá retrospektivní konverze katalogů NK, které jsou pak dostupné na internetu. Zcela převeden je katalog studijního fondu <http://nkp.2b.cz/konspekt/sfchar.phtml>, z podstatné části je převeden katalog národního konzervačního fondu <http://nkp.2b.cz/konspekt/nkfchar.phtml> a české části univerzálního knihovního fondu <http://nkp.2b.cz/konspekt/ukfchar.phtml>. Postupně probíhá převod zahraniční části univerzálního knihovního fondu. Hotové záznamy jsou zpřístupněny prostřednictvím databází NK a souborného katalogu CASLIN v systému ALEPH. NK buduje rovněž rozsáhlou článkovou databázi s napojením na plné texty článků. Zpřístupnění katalogů a databází NK v JIB je pro uživatele NK i pro ostatní knihovny klíčové, ať již z hlediska vyhledávání, MVS, stahování záznamů nebo snadného startu k dalším službám nabízeným v JIB.

Externí zdroje

NK je leaderem nebo účastníkem většiny celonárodních i dalších konsorcií vytvořených za účelem zpřístupnění externích elektronických zdrojů. Jejich repertoár je velmi bohatý a integrované zpřístupnění prostřednictvím JIB vede k jejich komfortnějšímu využití a lepší propagaci.

3. Zpřístupnění významných českých webových zdrojů

Zpřístupněním českých webových zdrojů se zabývá projekt WebArchiv

<http://webarchiv.nkp.cz>. Cílem tohoto projektu je zajistit trvalé zpřístupnění české produkce elektronických zdrojů publikovaných v síti Internet. V roce 2004 je cílem řešitelského týmu hlavně *získávání dat*. Řešení má stránku technickou a knihovnickou (zahrnující i problematiku legislativy).

Řešení problematiky *v oblasti informačních technologií* je zajišťováno externě formou objednávání služeb. V letošním roce se bude jednat zejména o práce zaměřené na získávání dat, tj. sklizení zdrojů z webového archivu (harvesting) pomocí SW nástrojů na základě zadaných parametrů a v souladu se stanovenými kritérii výběru a s tím související správu systémů, úpravy programů pro sklizení, indexaci a zpřístupňování. K tomuto účelu je v současné době k dispozici aplikace vyvinutá ve spolupráci se studenty MFF UK v Praze v letech 2002-2003; v nejbližší době se očekává zpřístupnění aplikace NWA řešené norskou národní knihovnou, pravděpodobně bude dána k dispozici za zatím nejasných podmínek aplikace vyvíjená pro Internet Archive. K zajištění provozu bude třeba vyvinout pomocné SW nástroje pro pracovní databáze smluv s vydavateli a návaznost na bibliografickou bázi dat v systému Aleph, upravit řešení přidělování jednoznačných identifikátorů pro zdroje, řešit aplikaci protokolu OAI aj. Významnou součástí technických prací je údržba serveru *webarchiv*.

Řešení problematiky *v oblasti knihovnické* je zajišťováno z podstatné části pracovníky NK ČR, částečně jsou prováděny externí konzultace, kde nezbytnou součástí je řešení legislativních problémů. Současná legislativa umožňuje (i když není jednoznačná) získávat a archivovat elektronické online zdroje, z hlediska autorskoprávního je ovšem nelze zpřístupňovat. Tento problém musí NK ČR prozatím řešit uzavíráním smluv s jednotlivými vydavateli „domácích“ internetových zdrojů (*vzorové smlouvy pro poskytování elektronických online zdrojů* byly připraveny v rámci řešení projektu v loňském roce). Ve smlouvě vydavatelé umožní buď neomezené online zpřístupnění zdrojů uložených v digitálním archivu, nebo pouze „lokální“, tj. z vymezeného zabezpečeného terminálu v budově NK ČR

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

umožňujícího pouze prohlížení zdrojů. Vyřešení legislativních problémů je klíčovou otázkou pro plnění cíle projektu JIB - zpřístupnění významných informačních zdrojů.

V rámci navrhovaného projektu budou řešitelé provádět výběr zdrojů publikovaných na internetu, a to jak s ohledem na kritéria stanovená pro uchovávání v archivu webových zdrojů a pro registraci v ČNB, tak s ohledem na kritéria výběru zdrojů pro oborové brány. Tyto vybrané zdroje budou tvořit samostatnou část webového archivu, v níž bude možno vyhledávat. S vydavateli vybraných zdrojů bude uzavřena smlouva na zpřístupnění jejich zdrojů z archivu. Součástí smlouvy bude také vytvoření metadatového záznamu podle standardu Dublin Core ve zdroji.

V bázi WEB elektronického katalogu NK ČR provozovaného v systému Aleph budou soustředěny bibliografické záznamy ve formátu MARC pro všechny zdroje zpřístupňované prostřednictvím JIB a budou sloužit jak pro registraci v ČNB, tak jako výchozí záznamy pro oborové informační brány, pro konverze do dalších standardních formátů (Dublin Core) a pro další účely. Tím bude zajištěn efektivní popis zdrojů na různých úrovních zpracování.

Technické zabezpečení projektu:

V současné etapě projektu budou využívány 2 servery pořízené v předchozích letech: server *harvester* vyčleněný pro sklizení dat z webu a server *webarchiv* pro ostatní činnosti.

K ukládání provozních i zálohovaných dat se bude využívat částečně kapacity robota v Moravské zemské knihovně a diskového pole. Kapacity paměti uvedených zařízení je třeba rozšiřovat pro nově ukládaná data. Stávající PC používaná pro práce na projektu budou vyžadovat upgrade a také posílení externích paměťových zařízení pro zálohování a přenos dat, event. další periferní zařízení či pořízení terminálu pro lokální zpřístupňování zabezpečeného proti možnosti kopírování dat.

Personální zabezpečení projektu:

Knihovnické činnosti zajišťují nad rámec svých běžných pracovních úvazků odborní pracovníci NK ČR. Externí pracovníci zodpovídají za informační technologie (provoz, údržba a rozvoj stávajících systémů), za údržbu webové stránky pro WebArchiv, údržbu dat ve služebních databázích, konzultace a školení.

4. Příprava, testování a rozvoj standardů pro budování oborových informačních bran v ČR

V rámci předkládaného projektu budou v roce 2004 dopracovány a otestovány *standardsy pro budování oborových informačních bran*. V roce 2004 bude metodika ověřena v rámci NK a bude pokračovat *spolupráce s dalšími pracovišti zodpovědnými za jednotlivé obory*, která byla zahájena již v roce 2003. Uvedené činnosti budou zajišťovat nad rámec svých běžných pracovních úvazků pracovníci NK, dále pak externí pracovníci. V roce 2004 by již mělo být zahájeno distribuované budování tematických bran v ČR - především v knihovnách a na akademických pracovištích.

5. Optimalizace věcného zpřístupnění s ohledem na integraci českých zdrojů do mezinárodního kontextu

Cílem této části projektu je tvorba a aplikace mezinárodně platných standardů v oblasti věcného zpřístupnění heterogenních informačních zdrojů aplikovaných v rámci JIB, které spočívají mimo jiné: v aplikaci předmětové kategorizace pro potřeby Konspektu na jednotlivé typy dokumentů: staré tisky, hudebniny, speciální dokumenty; v aplikaci prvků skupin Konspektu v souboru tematických autorit – obohacení souboru tematických autorit o prvky předmětové kategorizace pro potřeby Konspektu; v aplikaci anglických ekvivalentů

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

v souboru tematických autorit; ve vývoji mezinárodního standardu pro minimální věcné zpřístupnění informačních zdrojů v rámci národních bibliografií.

Koordinaci této části projektu zajišťuje oddělení věcných autorit a věcného zpracování, které se významně podílí na vývoji mezinárodních standardů v oblasti věcné analýzy. Uvedené činnosti budou zajišťovat nad rámec svých běžných pracovních úvazků pracovníci NK, dále pak externí pracovníci.

Kompatibilita se stávajícím směrem vývoje a standardy

Kompatibilita se stávajícím směrem vývoje a standardy uvedenými v zadání je samozřejmá – projekt významně přispívá k implementaci mezinárodních standardů (knihovnických i technických) v českých knihovnách. Protože respektování knihovnických i technických standardů je základní podmínkou zapojení do projektu, zapojení/nezapojení zejména velkých knihoven je praktickým důkazem respektování/nerespektování standardů jak v těchto knihovnách, tak u dodavatelů jejich knihovnických systémů. Projekt JIB významnou měrou přispívá ke zlepšení situace v této oblasti, protože díky němu se respektování/nerespektování standardů přesunulo z roviny teoretických diskusí do roviny praktické, snadno a ihned ověřitelné.

Splnění podmínek pro získání dotace

- komplexní automatizace knihovnických procesů v kvalitním, stabilním systému s implementovanými a dostatečně odzkoušenými standardy (Z39.50 protokol verze 3 pro vyhledávání a stahování záznamů, implementace Z klienta i Z serveru, u obou zajištěna podpora Bath profilu verze 1.1 na úrovních shodnosti 0 a 1 - viz <http://www.nlc-bnc.ca/bath/bp-current.htm>, UNIMARC nebo MARC 21, podpora katalogizace podle AACR2R) – **systém ALEPH 14.2 splňuje uvedené podmínky, v NK jsou dodržovány jmenované standardy pro katalogizaci**
- ochota poskytnout vlastní informační zdroje (především katalogy a databáze) zdarma – **ANO, NK již své katalogy a databáze zdarma poskytuje**
- dostatečné zkušenosti s automatizací knihovnických procesů – **ANO (od počátku 80.let 20. století)**
- kvalitní připojení zaručující trvalou a snadnou dostupnost nabízených zdrojů – **ANO – viz tabulka**
- odpovídající podmínky pro zpřístupnění elektronických informačních zdrojů pro uživatele (PC určená pro uživatele, kvalifikovaný a proškolený personál, dostatečný počet hodin pro veřejnost) – **ANO – viz tabulka**

Přínos realizace projektu

Realizace projektu povede ke splnění všech hlavních cílů:

- Zajištění provozu Jednotné informační brány v celonárodním měřítku
- Zpřístupnění informačních zdrojů Národní knihovny České republiky
- Zpřístupnění významných českých webových zdrojů
- Příprava, testování a rozvoj standardů pro budování oborových informačních bran v ČR
- Optimalizace věcného zpřístupnění s ohledem na integraci českých zdrojů do mezinárodního kontextu

Splnění všech uvedených cílů a tlak projektu na respektování mezinárodních standardů mají rozhodující význam pro další rozvoj českého knihovnictví v rovině strategické i praktické.

ROZPOČET PROJEKTU

(Všechny ceny uvádějte včetně DPH)

	Požadavek na dotaci	Vlastní prostředky	Náklady projektu celkem
Celkové náklady projektu (Kč):			
Vyjádřete v procentech poměr mezi požadovanou dotací a náklady hrazenými z ostatních zdrojů (v %)	56%	44%	100%

Investiční náklady projektu:

Položka:	Požadavek na dotaci	Vlastní prostředky	Investiční náklady projektu celkem
Diskové pole pro server JIB	200000	80356	280356
Celkem investiční náklady:	200000	80356	280356

Neinvestiční náklady projektu:

Položka:	Požadavek na dotaci	Vlastní prostředky	Neinvestiční náklady projektu celkem
1) nákupy - drobný hmotný majetek			
-drobný nehmotný majetek			
WebArchiv – rozšíření pamětí serverů, periferní zařízení k PC sloužícím projektu	120000	0	120000
WebArchiv – materiál	0	10000	10000
JIB – materiál	0	30000	30000
2) služby			
Ex Libris – MetaLib a SFX maintenance, údržba znalostní báze	800000	104000	904000
JIB – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti	790000	90000	880000
WebArchiv – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti, právní konzultace	360000	50000	410000
3) ostatní osobní náklady (OON)			
JIB – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti	70000	48000	118000
WebArchiv – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti, spolupráce s vydavateli	40000	20000	60000
Oborové informační brány – příprava, testování a rozvoj standardů	40000	15000	55000
Optimalizace věcného zpřístupnění	70000	40000	110000
Management a koordinace projektů JIB a WebArchiv	0	56000	56000
4) ostatní			
Režie	0	1420000	1420000
Celkem neinvestiční náklady:	2290000	1883000	4173000

Další zdroje krytí projektu:	Žádné
-------------------------------------	--------------

ROZPIS ROZPOČTU

Celkové náklady: (tzn. součet všech nákladů na projekt, vlastní, příp. další zdroje + dotace)

Vlastní zdroje: 1 963 356 Kč

Dotace: 2 490 000 Kč

Celkem: 4 453 356 Kč

Investiční náklady: (Zde uveďte podrobné zdůvodnění jednotlivých položek.)

Diskové pole pro server JIB: 200 000 Kč

Aktuálně je na serveru JIB k dispozici cca 4.5 GB. 4 GB jsou v současné době minimum potřebné pro update/upgrade SFX (Update je prováděn měsíčně). Další nárůst nároků na diskový prostor lze očekávat při přechodu na novou verzi SFX. Nárůst nároků na diskový prostor SFX verze 2 oproti verzi 1 je cca 4násobný (z 1GB na 4GB). Důvodem je mocnější funkcionality a neustálé rozšiřování portfolia znalostí báze SFX, především on-line dostupných elektronických časopisů. Znalostní báze SFX je nejrozsáhlejší známou znalostní bází on-line dostupných elektronických časopisů mapující výskyt téměř 20 tisíc titulů.

U MetaLibu lze rovněž očekávat nárůst požadavků na diskový prostor. Důvodem bude nárůst velikosti znalostní báze a kódu u nové verze, dále pak nárůst velikosti databáze uchovávající uživatelská data. Lze očekávat, že počet uživatelů i nadále poroste. Nabídka dodavatele, která byla vyhodnocena jako cenově nejvýhodnější, je uvedena v Příloze 1.

Neinvestiční náklady: (Přesně specifikujte jednotlivé položky uvedené v tabulce pod body 1), 2), 3) a 4)

1) Nákupy – drobný hmotný majetek

WebArchiv – rozšíření paměti serverů, periferní zařízení k PC: 120 000 Kč

U serverů je nutné průběžné rozšiřování kapacity paměti pro ukládání a zálohování dat. Rovněž PC sloužící projektu budou vyžadovat upgrade, pořízení vnějších zálohovacích zařízení a případné další vybavení pro zpřístupňování zdrojů, pro tisk aj.

2) Služby

Ex Libris – MetaLib a SFX maintenance, údržba znalostní báze: 800 000 Kč

Roční poplatky za údržbu MetaLib a SFX včetně služeb souvisejících s centrální znalostní bází pro NK a všechny další zúčastněné knihovny. Nabídka ExLibris viz Příloha 2.

V mezinárodním kontextu se jedná o unikátní nabídku. Výhodné cenové podmínky se vedení projektu JIB podařilo vyjednat díky tomu, že JIB patří k nejstarším a zároveň nejvyspělejšími instalacím programů MetaLib a SFX na světě. Členové řešitelského týmu se podílejí na testování a rozvoji obou produktů.

JIB – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti – ÚVT: 790 000 Kč

Lokální implementace nových verzí, správu provozu obou systémů (HW i SW) a řadu dalších činností (viz Popis projektu) zajišťuje výhradní distributor obou systémů v ČR – ÚVT. Na zabezpečení provozu a rozvoje projektu se již v roce 2003 podílelo na straně ÚVT celkem 9 kmenových i externích pracovníků (3,5 přepočtených úvazků), s minimálně stejným personálním zajištěním je nutné počítat i pro rok 2004.

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

WebArchiv – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti, právní konzultace: 360 000 Kč

Technické a programátorské činnosti související se zajištěním provozu projektu a jeho dalšího rozvoje, zaměřené zejména na získávání dat (harvesting) a s tím související správu systémů, úpravy programů pro sklizení, indexaci a zpřístupňování. Tyto práce jsou zajišťovány hlavně Ústavem výpočetní techniky Masarykovy univerzity a dalšími externími subjekty.

3) Ostatní osobní náklady

JIB – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti: 70 000 Kč

Knihovnické činnosti (podrobnější specifikace viz text projektu) zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a budou hrazeny z rozpočtu NK.

WebArchiv – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti, spolupráce s vydavateli: 40 000 Kč

Knihovnické činnosti (podrobnější specifikace viz text projektu) zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Činnosti budou vykonávány v rámci dohod o provedení práce, nejsou zde tedy kalkulovány náklady na sociální a zdravotní pojištění.

Oborové informační brány – příprava, testování a rozvoj standardů: 40 000 Kč

Činnosti zajišťované zpočátku pracovníky NK, postupně též dalšími externími subjekty (spolupráce s univerzitami a dalšími knihovnami). Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a budou hrazeny z rozpočtu NK.

Optimalizace věcného zpřístupnění: 70 000 Kč

Ukládání anglických ekvivalentů do souborů věcných autorit, ukládání údajů konspektu a optimalizace a ladění konkordance klasifikací zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Činnosti budou vykonávány v rámci dohod o provedení práce, nejsou zde tedy kalkulovány náklady na sociální a zdravotní pojištění.

Náklady hrazené z vlastních zdrojů: (Opět konkrétně uveďte svoji spoluúčasť.)

Investiční náklady

Diskové pole pro server JIB: 80 356 Kč – specifikace viz výše

Neinvestiční náklady: (Přesně specifikujte jednotlivé položky uvedené v tabulce pod body 1), 2), 3) a 4)

1) Nákupy – drobný hmotný majetek

JIB – materiál: 30 000 Kč

Drobný SW, materiály pro školení, propagační materiály, upgrade PC

WebArchiv – materiál: 10 000 Kč

Drobný SW, materiály pro školení, propagační materiály

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

2) Služby

Ex Libris – MetaLib a SFX maintenance, údržba znalostní báze: 104 000 Kč

Roční poplatky za údržbu MetaLib a SFX včetně služeb souvisejících s centrální znalostní bází pro NK a všechny další zúčastněné knihovny. Nabídka ExLibris viz Příloha 2.

V mezinárodním kontextu se jedná o unikátní nabídku. Výhodné cenové podmínky se vedení projektu JIB podařilo vyjednat díky tomu, že JIB patří k nejstarším a zároveň nejvyspělejším instalacím programů MetaLib a SFX na světě. Členové řešitelského týmu se podílejí na testování a rozvoji obou produktů.

JIB – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti – ÚVT: 90 000 Kč

Lokální implementace nových verzí, správu provozu obou systémů (HW i SW) a řadu dalších činností (viz Popis projektu) bude zajišťovat výhradní distributor obou systémů v ČR – ÚVT. Na zabezpečení provozu a rozvoje projektu se již v roce 2003 podílelo na straně ÚVT celkem 9 kmenových i externích pracovníků (3,5 přepočtených úvazků), s minimálně stejným personálním zajištěním je nutné počítat i pro rok 2004.

WebArchiv – provoz a rozvoj – technické a programátorské činnosti: 50 000 Kč

Technické a programátorské činnosti související se zajištěním provozu projektu a jeho dalšího rozvoje, zaměřené zejména na získávání dat (harvesting) a s tím související správu systémů, úpravy programů pro sklizení, indexaci a zpřístupňování. Tyto práce jsou zajišťovány hlavně Ústavem výpočetní techniky Masarykovy univerzity a dalšími externími subjekty.

3) Ostatní osobní náklady

JIB – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti: 48 000 Kč

Knihovnické činnosti (podrobnější specifikace viz text projektu) zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a činí 28 000 Kč.

WebArchiv – provoz a rozvoj – knihovnické činnosti, spolupráce s vydavateli: 20 000 Kč

Knihovnické činnosti (podrobnější specifikace viz text projektu) zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Činnosti budou vykonávány v rámci dohod o provedení práce, nejsou zde tedy kalkulovány náklady na sociální a zdravotní pojištění.

Oborové informační brány – příprava, testování a rozvoj standardů: 15 000 Kč

Činnosti zajišťované zpočátku pracovníky NK, postupně též dalšími externími subjekty (spolupráce s univerzitami a dalšími knihovnami). Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a činí 5 000 Kč.

Optimalizace věcného zpřístupnění: 40 000 Kč

Ukládání anglických ekvivalentů do souborů věcných autorit, ukládání údajů konspektu a optimalizace a ladění konkordance klasifikací zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a činí 20 000 Kč.

VISK 8 - Informační zdroje - B 2004

Management a koordinace projektů JIB a WebArchiv: 56 000 Kč

Management a koordinace projektů v rovině koncepční, provozní, technické a ekonomické zajišťované pracovníky NK a dalšími externími subjekty. Část činností bude vykonávána v rámci dohod o provedení práce, část v rámci dohod o pracovní činnosti. Náklady na sociální a zdravotní pojištění jsou kalkulovány pouze pro část činností a činí 16 000 Kč.

4) Ostatní

Mzdové náklady a režie projektu: 1 420 000

Poměrná část mzdových nákladů pracovníků NK podílejících se na projektech JIB a WebArchiv, pořízení a údržba pracovních stanic využívaných pro projekty JIB a WebArchiv, poměrná část režie kanceláří využívaných pro projekty JIB a WebArchiv,

Další zdroje krytí projektu (i předpokládané): (Vypište, pokud žádáte o grant na stejný projekt i u jiné organizace. Jedná se pouze o informativní údaj.)

Projekt VaV Jednotná informační brána pro hybridní knihovny byl ukončen v roce 2002. V současné době žádné další zdroje krytí projektů JIB a WebArchiv neexistují a jejich další existence je zcela závislá na dotaci z programu VISK.